

SPECIFICUL ANTREPRENORIATULUI ÎN CONDIȚIILE DEZVOLTĂRII DURABILE

*Grosu Mihail, dr., conf. univ.,
UPS „Ion Creangă” din Chișinău*

CZU: 334.72(478)

Abstract

The specificity of entrepreneurship emerges from the role of small medium enterprises and the type of activity structure, from the promotion of the "green" economy – the development of "Small and green Middle Enterprises", their support by the organization of SMED, the EU and the EBRD, new subsidies for Moldovan farmers from the International fond for Agricultural Development and non-governmental structures etc.

Key-words: "green" economy, non-governmental structures, International fond, Agricultural Development.

Dezvoltarea antreprenoriatului în Republica Moldova a fost un element important în procesul de creare a unei economii de piață. În Moldova, activitatea de antreprenorială a început să se desfășoare ca fenomen independent, dezvoltându-se în condiții economice nefavorabile și nedeterminate ale perioadei de tranziție de la economia planificată la economia cu relații de piață. Treptat s-a conturat și aspectul legal al funcționării antreprenoriatului.

Potrivit legislației Republicii Moldova, antreprenoriatul este activitatea de fabricare a producției, executare a lucrărilor și prestare a serviciilor, desfășurată de cetățeni și de asociațiile acestora în mod independent, din proprie inițiativă, în numele lor, pe riscul propriu și sub răspunderea lor patrimonială, în scopul de a-și asigura o sursă permanentă de venituri” [3, p. 1].

Pentru a înțelege specificul antreprenoriatului în Republica Moldova la etapa contemporană, în procesul global de tranziție la modelul de dezvoltare durabilă, reamintim esența economică multilaterală a dezvoltării durabile, care „presupune creșterea economică în consonanță cu cerințele echilibrului ecologic și cu întreaga dezvoltare umană, ceea ce înseamnă că se au în vedere toate aspectele ce țin de progresul în om și pentru om – cultură, știință, civilizație, egalitate și echitate între oameni, etnii, națiuni și popoare” [2, p. 335]. Elementele importante definiției ale dezvoltării durabile sunt: „compatibilitatea generală și universală între mediul natural și cel creat de om; menținerea egalității șanselor generațiilor ce se succed în timp; interpretarea prezentului prin prisma viitorului, maximizarea profitului în consonanță cu securitatea ecologică; compatibilitatea strategiilor naționale de dezvoltare cu cele de protecție a mediului ecologic; asigurarea bunăstării generale, prin trecerea de la aspectele prioritare cantitative ale creșterii la cele calitative; redefinirea obiectivelor economice și sociale, în cadrul cărora urmează să-și găsească locurile cuvenite capitalul ecologic, capitalul tehnic, capitalul uman (cultural); subordonarea obiectivelor dezvoltării economice însănătoșirii omului, el, însuși, cea mai complexă creație” [2, pp. 336-337].

Pentru Republica Moldova dezvoltarea durabilă presupune o abordare complexă a problemei utilizării resurselor: 1) lipsa resurselor limitează dezvoltarea; 2) dezvoltarea localităților urbane și rurale provoacă poluarea mediului – solului, aerului, apelor de suprafață și freatice etc.; 3) exploatarea intensivă a unor resurse (solului, apelor, pădurilor) reduce capacitatea lor de regenerare, conduce la sărăcia populației.

Semnând Declarația Națiunilor Unite pentru Mediu și Dezvoltare de la Rio de Janeiro din 1992, Republica Moldova și-a manifestat voința și și-a asumat obligația de a se integra în procesul global de tranziție la modelul de dezvoltare durabilă.

În conformitate cu această obligațiune, în anul 2000, Consiliul Economic Suprem de pe lângă Președinția Republicii Moldova a aprobat „Strategia Națională pentru Dezvoltarea Durabilă” până în 2020 – „Moldova-XXI”, (aprobată prin Legea nr.166/2012). Apoi: Strategia de mediu pentru anii 2014-2023 și Planul de acțiuni privind implementarea acesteia (Hotărârea Guvernului nr. 301/2014), cu accent pe protecția mediului, dezvoltarea durabilă, dezvoltarea economiei „verzi” și integrarea principiilor de adaptare la schimbările climatice în toate sectoarele economiei naționale; Strategia de dezvoltare cu emisii reduse a Republicii Moldova până în anul 2030 și Planul de acțiuni pentru implementarea acesteia (Hotărârea Guvernului nr. 1470/2016); Strategia energetică a Republicii Moldova până în anul 2030 (Hotărârea Guvernului nr. 102/2013); Strategia de gestionare a deșeurilor în Republica Moldova pentru anii 2013-2027 (Hotărârea Guvernului nr. 248/2013); Strategia de alimentare cu apă și sanitație (2014-2028) (Hotărârea Guvernului nr. 199/2014).

Obligația asumată de către Republica Moldova, semnând Declarația Națiunilor Unite pentru Mediu și Dezvoltare de la Rio de Janeiro din 1992 de a se integra în procesul global de tranziție la modelul de dezvoltare durabilă și Strategiile Naționale aprobate, a impus amprenta sa și asupra specificului antreprenoriatului.

Întreprinderi mici și mijlocii (IMM-urile), care sunt baza antreprenoriatului, constituie forța motrică a dezvoltării economice în întreaga lume. Nu în zădar savantul american, P. Drucker, spunea că „micile afaceri reprezintă catalizatorul principal al creșterii economice” [1, p.16]. În Moldova, activitatea IMM-urilor a început să prindă contur ca fenomen al dezvoltării social-economice a țării aproximativ cu 20-25 ani în urmă, după finalizarea privatizării în masă și conturarea proprietarilor reali. Acest sector s-a format și dezvoltat în condiții economice nefavorabile și incerte ale perioadei de tranziție.

În anul 2017 IMM-urile reprezentau peste 53.600 de unități, ceea ce era aproximativ 98,6 la sută din numărul total al întreprinderilor din țară. Conform informațiilor difuzate de către Biroul Național de Statistică, numărul salariaților care au activat în întreprinderile mici și mijlocii, în anul 2017, a constituit 323.300 de persoane, adică 61,2% din numărul total de salariați ai întreprinderilor. În medie, fiecare întreprindere a avut șase salariați. Veniturile din vânzări ale IMM-urilor în această perioadă au însumat peste 137,5 miliarde de lei sau 41,5% din totalul veniturilor obținute din vânzări, per total pe economie. Cel mai mare venit a fost înregistrat de companiile din domeniul comerțului cu ridicata și cu amănuntul, întreținerea și repararea autovehiculelor și a motocicletelor – peste 67 miliarde de lei. Acestea sunt urmate de IMM-urile din industria prelucrătoare, cu aproximativ 15 miliarde de lei, din agricultură, silvicultură și pescuit, cu puțin peste 12 miliarde de lei, dar și de către agenții economici din transport și depozitare, care au înregistrat vânzări de circa 10 miliarde de lei. Cele mai multe întreprinderi mici și mijlocii au activat în domeniul comerțului, în jur de 20.600 de companii, sau 38,4% din totalul IMM-urilor. În industria prelucrătoare au activat 4.500 de agenți economici, sau 8,4% din totalul de IMM-uri înregistrate în țară.

**Genurile de activitate declarate la momentul înregistrării pînă la data de
01.01.2017**

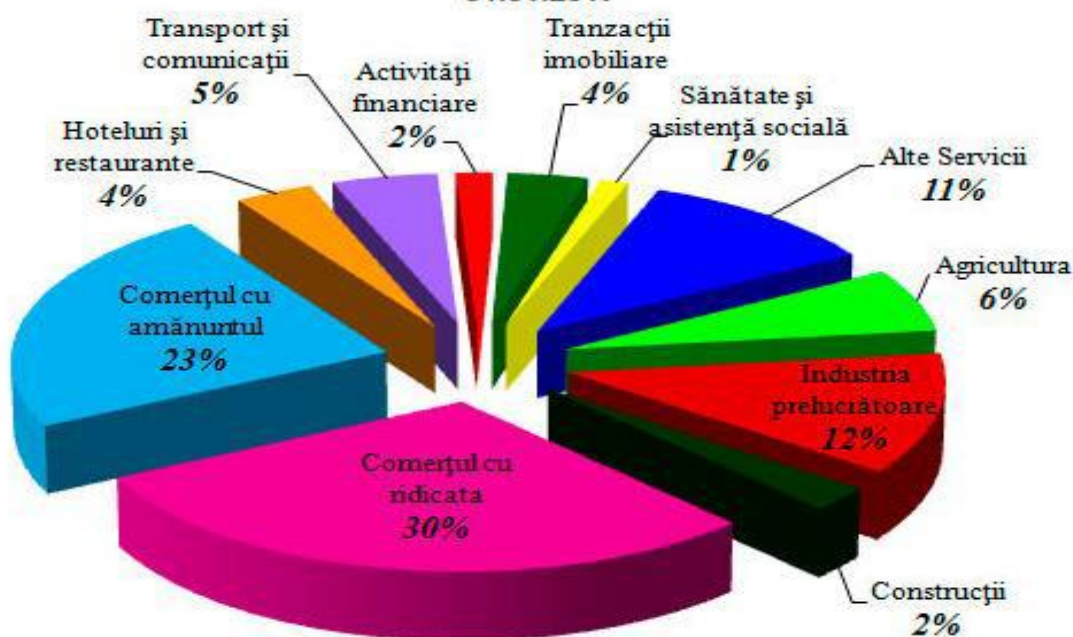

Fig. 1. CÎS Moldova

Economia Moldovei a avut o mare tradiție agroindustrială în fosta Uniune Sovietică, iar agricultura a fost o componentă majoră a economiei moldovenești. Impactul tranziției la economia de piață și, asociat cu aceasta, destrămarea gospodăriilor colective și de stat au avut impact negativ asupra sectorului agricol. De asemenea și întreprinderile industriale din Moldova, pe timpuri, jucau un rol foarte important în dezvoltarea și creșterea economică a țării, cu părere de rău, situația s-a schimbat radical.

Din structura (Fig. 1) genurilor de activitate declarate în 2017, vedem că sectorul serviciilor devine principalul motor al creșterii economice a Republicii Moldova. Acest sector ajunge la 68% în anul 2017. Ponderea agriculturii în PIB a scăzut de la 31%, care era în 2004, la aproximativ 6 %, în 2017. Totuși, atunci când sectorul agricol este combinat cu sectorul agro-procesare, importanța agriculturii, ca sector combinat al economiei moldovenești, reprezintă aproximativ 18% din PIB.

În prezent, conform datelor statistice, întreprinderile mici și mijlocii reprezintă circa 98,7% din totalul întreprinderilor din Republica Moldova, angajând 60,7 % din totalul forței de muncă ce participă activ la fabricarea bunurilor și serviciilor [6, p. 1]. Dacă e să facem comparație cu întreprinderile mici și mijlocii din alte țări Europene, atunci ponderea în care IMM-urile asigură locuri de muncă se situează între aproximativ 55%, în Marea Britanie și peste 86%, în Grecia, iar contribuie semnificativ la realizarea PIB: într-o proporție cuprinsă între 50%, în Austria și peste 82%, în Grecia.

Obligativitatea Republicii Moldova de a se integra în procesul global de tranziție la modelul de dezvoltare durabilă impune o gestionare adecvată a materiilor prime, a deșeurilor, a produselor secundare, a energiei care să permită conservarea resurselor naturale limitate ale planetei și protejarea mediului. În legătură cu aceasta apare un alt specific al antreprenoriatului, promovarea economiei „verzi” – dezvoltarea „IMM-uri verzi”[6, pp.1-18].

Ministerului Economiei și Infrastructurii și Organizația pentru Dezvoltarea Sectorului Întreprinderilor Mici și Mijlocii (ODIMM) au elaborat Planul de acțiuni pentru implementarea Programului de promovare a economiei „verzi” în Republica Moldova, pentru anii 2018-2020, în special în ceea ce privește dezvoltarea instrumentelor de ecologizare a întreprinderilor mici și mijlocii [8, pp.1-40].

Obiectivul general al Programului-pilot „IMM-uri verzi” este de a încuraja și sprijini IMM-urile în planificarea și implementarea practicilor prietenoase mediului, care să respecte obligațiile naționale și internaționale, să încurajeze activități mai puțin poluante și mai ecologice. Programul-pilot de ecologizare a IMM-urilor [8] își găsește reflectarea în principalele documente de politici ale Guvernului, în special în Strategia Națională de Dezvoltare Moldova – 2030 [9], Strategia energetică – 2030, Strategia de dezvoltare a sectorului IMM pentru anii 2012 – 2020 [7], ceea ce va duce la încurajarea afacerilor mai ecologice prin: accesul la informație, instruire, suport pentru consultanță în afaceri și finanțarea propriu-zisă sub formă de granturi. Programul dat se va baza pe principii de cooperare și implicare a instituțiilor statului în promovarea economiei „verzi”, prin instrumente de suport și consultanță acordate de către ODIMM.

Un alt aspect specific al antreprenoriatului în Republica Moldova este susținerea economiei „verzi”, dezvoltarea „IMM-uri verzi”, de către Uniunea Europeană și BERD, prin sporirea sprijinului pentru întreprinderile mici și mijlocii (IMM-uri) din țările Parteneriatului Estic, inclusiv Moldova, cu ajutorul unor noi finanțări. Potrivit agenției Infotag cu referire la site-ul Vecinătății Estice, BERD va acorda în acest scop împrumuturi de peste 250 mil. euro instituțiilor financiare locale, pentru a crește competitivitatea afacerilor. Aceste credite vor ajuta IMM-urile să beneficieze de oportunitățile create prin Acordul de liber schimb, aprofundat și cuprinzător (DCFTA).

La rândul său, și UE va acorda granturi de 67,6 mil. euro pentru a sprijini aceste investiții, prin asistență tehnică, care va spori gradul de informare despre tehnologiile ecologice cu un potențial ridicat de piață și va încuraja sub-debitorii să le implementeze prin acordarea unor stimulente pentru investiții. De asemenea, UE sprijină finanțarea în moneda locală.

Potrivit directorului general al Comisiei Europene pentru Politica Europeană de Vecinătate și Negocieri pentru Extindere, Christian Danielsson, „UE este mândră să sprijine IMM-urile prin Parteneriatul Estic, apropiind regiunea de Uniunea Europeană prin oportunități comerciale, oferind acces la finanțare în moneda locală și atingând progrese pe agenda verde cu țările partenere”. Linia de credit EU4Business-BERD este deja disponibilă în Moldova, Georgia și Ucraina, care au semnat DCFTA. Cu ajutorul acesteia, de finanțare au beneficiat deja peste 250 de întreprinderi.

Un alt aspect constă în faptul că, în ianuarie 2020, Fondul Internațional pentru Dezvoltare Agricolă (FIDA) a anunțat noi subvenții pentru fermierii din Moldova în scopul dezvoltării infrastructurii Economice. Grupurile de agenți economici din localitățile rurale din Moldova pot primi finanțare gratuită de până la 200 de mii de dolari pentru dezvoltarea infrastructurii, în cadrul unui concurs de granturi anunțat. Conform condițiilor concursului, finanțarea este acordată pentru crearea sistemelor de irigații (conductă de apă, stație de pompare și piscină pentru păstrarea apei), construcția și repararea porțiunilor de drum și a podurilor care asigură accesul în zonele agricole și industriale, precum și restabilirea bazinelor de irigație sau a lacurilor. Proiectele de dezvoltare a rețelelor de irigație ar trebui cofinanțate de beneficiarii de subvenții în mărime de 15% din costul investiției, dacă participă pentru prima dată la concursul de subvenții. Finanțarea este oferită grupurilor din patru persoane juridice (întreprinderi mici și

mijlocii, gospodării țărănești și grupuri de producători) care au o activitate în agricultură sau în prelucrarea produselor agricole de cel puțin doi ani, dar și în cazul în care toți sunt de acord să co-finanțeze proiectul de investiții. Granturile sunt orientate spre producătorii mici și mijlocii, de aceea, membri ai grupului pot fi doar acei agenți economici care prelucrează mai mult de 100 de hectare din terenurile proprii sau închiriate.

Și unele structuri non-guvernamentale susțin agricultura și produsele alimentare ecologice în Republica Moldova. Ca exemplu, Asociația MOVCA, membrii căruia sunt producători, procesatori, distribuitori, importatori, exportatori, consultanți, comercianți cu amănuntul, consumatori ș. a. Șase companii agricole ale acestei Asociații, MOVCA, certificate ecologic, din Republica Moldova, au participat, în perioada 13-16 februarie 2019, la Expoziția de comerț cu produse ecologice, „BioFach 2019”, desfășurată la Nürnberg, Germania. Participarea MOVCA la „BioFach 2019” a fost susținută de Agenția de Dezvoltare din Liechtenstein, Fundația cehă „People in Need” Moldova și Agenția de Investiții a Moldovei. De asemenea, MOVCA beneficiază de asistență din partea proiectului „Cultivarea noilor frontiere în agricultură”, organizație finanțată de Agenția SUA pentru Dezvoltare Internațională (USAID).

BIBLIOGRAFIE

1. BUGAIAN, L.; CATANOI, V.; COTELNIC, A. și alții; Antreprenariat: Inițierea afacerii. Ch.: „Elena-V.I.” SRL, 2010.
2. DOBROTA, N. Economie politică. București: Editura Economică. 1997.
3. Legea cu privire la antreprenariat și întreprinderi. Nr. 845-XII din 3 ianuarie 1992. LPM845/1992 ID intern unic: 311735.
4. Legea privind susținerea sectorului întreprinderilor mici și mijlocii. Nr.206-XVI din 7 iulie 2006. Publicat: 11-08-2006 în Monitorul Oficial Nr. 126-130 art. 605.
5. Programul de stat de susținere a dezvoltării întreprinderilor mici și mijlocii pentru anii 2009-2011. Publicat: 20. 02. 09, Monitorul Oficial nr. 37-40. Hotărârea Guvernului nr. 123 din 10.02.2009 cu privire la Programul de stat de susținere a dezvoltării întreprinderilor mici și mijlocii pentru anii 2009-2011 (vizitat: 01. 05. 20).
6. Gradul de recepție de către IMM a principiilor economiei verzi <http://odimm.md/files/ro/pdf/rapoarte/Raport%20Economia%20Verde.pdf> (vizitat: 01. 05. 20).
7. Strategia de dezvoltare a sectorului întreprinderilor mici și mijlocii pentru anii 2012-2020, nr. 685 din 13. 09. 2012 și Planurile de acțiuni aferente <https://mei.gov.md/ro/content/politici-si-programe-imm> (vizitat: 01. 05. 20).
8. Programul de promovare a economiei „verzi” în Republica Moldova pentru anii 2018-2020 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acestuia https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/intr05-1_0.pdf (vizitat: 01. 05. 20).
9. Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova 2030” (vizitat: 01. 05. 20).